

24.2.2009

Regeringens ställningstagande efter de politiska överläggningarna

1. Inledning

I sitt program ställde Matti Vanhanens andra regering upp stränga mål för sitt arbete. Regeringens mål är ett ansvarstagande, engagerat och sporrande Finland. I den ekonomiska politiken koncentrerar regeringen sig på att förbättra sysselsättningen. Ett annat centralt mål i regeringsprogrammet är bekämpandet av klimatförändringen. Den tredje hörnstenen i programmet är stärkandet av grundtryggheten och en reform av den sociala tryggheten. Den fjärde stora uppgiften är tryggandet av välfärdstjänsterna i ett åldrande Finland.

Den recession som den globala finanskrisen har fört med sig innebär att det blir avsevärt svårare att nå regeringens mål. De mål beträffande ökad sysselsättning, minskad arbetslöshet och en balanserad offentlig ekonomi som uppställts med tanke på normala förhållanden går inte att nå så länge denna globala, exceptionella recession råder. Regeringen håller emellertid fast vid sina målsättningar och siktar genom sina åtgärder på att skapa en grund för ny tillväxt, på att nå de viktigaste långsiktiga målen och på att mildra de omedelbara negativa konsekvenserna av recessionen. Man vinnlägger sig särskilt om att den börda som recessionen för med sig inte läggs på de svagaste i samhället.

Med utgångspunkt i de teman som lyftes fram i aftonskolan den 11 februari drar regeringen i detta ställningstagande upp riktlinjer för de åtgärder som behövs för att säkerställa att målen enligt regeringsprogrammet nås och för att finna en lösning på de nya frågor som har aktualiserats under de senaste två åren.

2. Regeringens finanspolitiska riktlinjer

Hög produktivitet och hög sysselsättning tryggar servicen och förmånerna

Befolkningens stigande medelålder ökar behovet av välfärdstjänster och av pensioner och andra inkomstöverföringar, samtidigt som den andel av befolkningen som är i arbetsför ålder minskar. Servicen och förmånerna kan tryggas bara om sysselsättningsgraden stiger från nuvarande nivå på omkring 70 procent till över 75 procent, om den offentliga serviceproduktionen blir effektivare och om befolkningens hälsa och funktionsförmåga förbättras. Förutom att man höjer sysselsättningsgraden måste man också klart kunna förbättra produktiviteten i hela landet inom alla branscher och inom den offentliga sektorn. I takt med att den beräknade arbetsinsatsen per invånare minskar blir ökningen av medborgarnas materiella välfärd allt tydligare beroende av produktivitetsutvecklingen.

Den ekonomiska recessionen ökar både det tryck som den åldrande befolkningen medför för en hållbar offentlig ekonomi och den utmaning det innebär att förbättra den materiella levnadsstandarden. Sysselsättningsgraden sjunker från nuvarande nivå, den offentliga skulden ökar kännbart och den privata sektorns förmåga att skapa ekonomisk tillväxt kan försvagas för flera år framöver.

Regeringen möter de allt större utmaningarna

- (1) genom att komma överens om ett omfattande åtgärds paket som stöder ökad sysselsättning på lång sikt och också i övrigt ökar den offentliga ekonomins hållbarhet,
- (2) genom att främja ökad produktivitet,
- (3) genom att inleda ett program som syftar till att stärka förutsättningarna för tillväxt på lång sikt,

(4) genom att intensifiera de åtgärder som syftar till att mildra de negativa konsekvenser recessionen har för sysselsättningen på kort sikt.

Regeringen har ända sedan budgetförhandlingarna i augusti 2008 reagerat på den allt svagare ekonomiska utvecklingen genom ett omfattande åtgärdspaket i flera olika etapper. Regeringens stimulansåtgärder uppgår år 2009 till ca 1,7 procent av bruttonationalprodukten, vilket enligt EU-kommissionens bedömning utgör ett av de största stimulanspaketerna i området. Utöver detta har regeringen beslutat om betydande åtgärder för att trygga banksektorns funktionsförmåga och underlätta företagens finansieringssituation genom direkta statliga lån och statlig borgen. Också dessa åtgärder är till omfattningen bland de största i Europa. Åtgärderna innebär att balansen i statsfinanserna på kort sikt försämras betydligt.

De stimulansåtgärder som är förlagda till år 2009 syftar framför allt till att göra konjunktursvängningen mindre brant, förhindra ökad arbetslöshet och se till att konjunkturernas effekter på företagens verksamhetsförutsättningar, arbetskraftsvolymen och produktiviteten blir så små som möjligt. Samtidigt med konjunkturåtgärderna bör sådana strukturella åtgärder vidtas som på längre sikt förbättrar samhällsekonomin tillväxtförutsättningar och främjar en hållbar offentlig ekonomi.

Trots de snabba och omfattande stimulansåtgärderna kommer sysselsättningsgraden att sjunka och arbetslösheten öka i takt med att det internationella läget försämras. Finland har tillsammans med många andra länder erfarenhet av att det är svårt och tidskrävande att få sysselsättningsgraden att åter börja stiga. Därför är det viktigt att vi inom ramen för en hållbar offentlig ekonomi strävar efter att så kraftigt som möjligt stödja sysselsättningen.

Den rådande globala ekonomiska recessionen drabbar i högre grad än den depression landet upplevde i början av 1990-talet exportföretag vars verksamhet baserar sig på hög kompetens samt deras underleverantörer. Bland dem som hotas av arbetslöshet finns det nu fler människor med hög kompetens än tidigare. Att uppdatera människornas, företagens och forskningsenheternas kompetens ser ut att bli en nyckelfaktor för framtida tillväxt. Denna kompetensutveckling kommer att vara avgörande för vår internationella konkurrenskraft när konjunkturen igen börjar vända uppåt. Det är i synnerhet de nya företag som kan tillgodogöra sig nya kunskaper som skapar möjligheter till aktiv verksamhet som gagnar hela samhällsekonomin.

För att säkerställa att kompetensen hålls på en hög nivå under den tid den ekonomiska recessionen varar satsar regeringen på att trygga företagens tillväxtmöjligheter, på utbildning samt på finansiering för forskningsenheterna. Satsningen på kompetens förutsätter att man skapar en stark riksomfattande kompetensinfrastruktur som inbegriper bredbandsförbindelser och universitet.

I samband med de politiska överläggningarna kom man överens om åtgärder för att stärka den offentliga ekonomins hållbarhet och skapa bättre förutsättningar för ekonomisk tillväxt. Åtgärderna gör det möjligt för staten att göra ytterligare insatser för att stödja den ekonomiska aktiviteten och sysselsättningen samt trygga förmånerna och basservicen under den tid recessionen varar. Regeringen följer noggrant med konjunkturutvecklingen och behovet av nya konjunkturpolitiska åtgärder och är redo att vidta de åtgärder som situationen kräver.

Kommunalekonomin börjar försvagas under det innevarande året, särskilt på grund av minskade skatteintäkter. Också i utgifterna kan man förvänta ett tillväxttryck, bl.a. till följd av ökad arbetslöshet. Kommunalekonomin stramas åt särskilt år 2010. För att trygga

basservicen stärker staten kommunalekonomins finansiella bas. Kommunernas andel av samfundsskatten höjs temporärt. Gränserna för den fastighetsskatt som kommunerna bär upp höjs. Mer detaljerade beslut om samfundsskatteandelen och fastighetsskatten fattas i samband med ramförhandlingarna. Dessutom har staten beredskap att temporärt höja statsbidragen till kommunerna. En förutsättning för att dessa ytterligare åtgärder för att stärka kommunalekonomi ska kunna vidtas är det finns utsikter om en långsiktig och måttfull kostnadsutveckling i kommunerna under de kommande åren, i synnerhet när det gäller löneuppgörelserna.

Nivån på löneuppgörelserna påverkar i hög grad sysselsättningen och balansen inom den offentliga ekonomin. Regeringen understöder löneuppgörelser som står i samklang med målet om stärkt sysselsättning och konkurrenskraft och en balanserad ekonomisk utveckling överlag. En måttfull lindring av inkomstbeskattningen kan genomföras också år 2010 förutsatt att löneuppgörelserna är moderata och främjar konkurrenskraften och sysselsättningen. I denna anda fortsätter regeringen att diskutera utvecklandet av lönebildningen och kommande löneuppgörelser tillsammans med arbetsmarknadsparterna.

Åtgärder som höjer sysselsättningsgraden och andra åtgärder som främjar en hållbar offentlig ekonomi

Åtgärder för att trygga finansieringen av den offentliga servicen och förmånerna

För att finländarnas välfärd ska kunna upprätthållas måste den resurs som den arbetsföra befolkningen utgör utnyttjas bättre i hela landet. En höjning av sysselsättningsgraden förutsätter en klar förlängning av tiden i arbetslivet. Detta är endast möjligt med mångsidiga och kraftfulla åtgärder som sätts in inte bara i arbetskarriärens slutända utan också i karriärens inledningsskede. För att trygga finansieringen av den offentliga servicen och förmånerna är det motiverat att vidta åtgärder som på lång sikt säkerställer att arbetskraften hålls på arbetsmarknaden, främjar hållbar utveckling samt tryggar servicen och pensionerna för den åldrande befolkningen. Dessutom främjar regeringen arbetstagarnas förutsättningar att orka i arbetet genom satsningar på kompetensutveckling under arbetskarriären, åtgärder som upprätthåller arbetsförmågan samt utvecklande av den sociala tryggheten. I syfte att höja sysselsättningsgraden bland de unga, påskynda genomförandet av studierna och sänka genomsnittsåldern för inledandet av studier genomförs en reform som kännbart sänker genomsnittsåldern för utexaminerade personers inträde i arbetslivet.

Regeringens mål är att småningom höja genomsnittsåldern för utträde från arbetsmarknaden med minst tre år.

För att dessa mål ska nås vidtas följande åtgärder:

- Den nedre åldersgränsen för den flexibla ålderspensionen höjs gradvis med två år under en tolvårig övergångsperiod med början år 2011.
- Den nedre åldersgränsen för gruppensionsförsäkringar höjs från 60 år till 65 år inom en så snabb tidtabell som möjligt.
- Den nedre åldersgränsen för individuella pensionsförsäkringar höjs från 62 år till 65 år på snabbast möjliga sätt.
- Rätten till tilläggsdagar inom arbetslöshetsskyddet, liksom deltidspensionen och invaliditetspensionen förnyas så, att reformerna träder i kraft så snart arbetsmarknadsläget har förbättrats, dock senast år 2013. Sata-kommittén bereder de förslag som gäller denna fråga före sommaren 2009.
- Systemet med alterneringsledigheter förnyas.

- För att förbättra förutsättningarna att förlänga arbetskarriärerna främjas deltagandet i arbetslivet särskilt när det gäller partiellt arbetsförmögna och svårsysselsatta personer. Detta görs bl.a. genom ökade satsningar på arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga samt genom åtgärder som förbättrar arbetslivets kvalitet. Sata-kommittén bereder de förslag som gäller detta före sommaren 2009. I denna fråga krävs det aktiva insatser från social- och hälsovårdsministeriet och arbets- och näringsministeriet i syfte att utveckla arbetstagarnas arbetsförmåga och arbetsmiljön samt sprida goda rutiner.
- Vuxenutbildningen och de ersättningar som betalas i samband med den utvecklas så att arbetsmarknaden blir mer flexibel och risken för strukturell arbetslöshet minskar. Målet är att skapa verktyg med vilkas hjälp man kan förutse förändringar på arbetsmarknaden, göra arbetet mer produktivt och bättre svara på arbetsmarknadens behov.
- Utifrån Sata-kommitténs förslag öppnar man bättre möjligheter för arbetslösa som söker sig till utbildning på eget initiativ att få utbildning med samma förmåner som gäller för den arbetskraftspolitiska utbildningen.
- Man riktar uppmärksamhet på mängden studiehandledning och på att den ges fortgående, så att man säkerställer en obruten kedja från grundläggande utbildning till arbetsliv.
- Nya studenters övergång till studier på högskolenivå påskyndas. Systemet med inträdesförhör förnyas i samarbete med universiteten och yrkeshögskolorna så, att elektroniska ansökningssystem och studentexamen utnyttjas mer effektivt än tidigare. Inträdesförhören utvecklas så att de är bättre lämpade än tidigare och materialet publiceras först när studentskrivningarna är över. Läroinrättningarna förväntas lämna åtaganden som gäller detta samt lämna in eventuella andra framställningar under loppet av 2009.
- Utbudet av kompletterande utbildning för vuxna som redan har en högskoleexamen förbättras. Avsikten är att universitetens nybörjarplatser i utbildning som leder till examen i allt högre grad ska kunna riktas till de unga åldersklasserna. I samband med detta utnyttjas det beredningsarbete som har gjorts i samband med den totala revideringen av vuxenutbildningen.
- Förslag till en omstrukturering av studiestödssystemet utarbetas före utgången av 2009. Målet är att sporra till studier på heltid.
- Högskolestuderandenas arbetspraktik utvecklas i syfte att förbättra deras placering i arbetslivet.
- Efter att utbildningsförsöket Yrkesstart permanentas fortsätter man att utveckla yrkesstarten och andra former av förberedande utbildning för yrkesutbildningen. Inom yrkesutbildningen fortsätter man också att utveckla inläringen i arbetet.
- Varje ung människa som slutför den grundläggande utbildningen garanteras en utbildningsplats på andra stadiet. I samband med att man följer upp hur målet nås utvecklar man statistikföringen och utnyttjar de uppgifter som man får via det elektroniska ansökningssystemet.
- I samarbete med utbildningsanordnarna, högskolorna, aktörerna i arbetslivet och de andra intressentgrupperna utarbetas riksomfattande rekommendationer för de principer och förfaranden som ska tillämpas för att identifiera och erkänna tidigare inhämtade kunskaper.

Regeringens mål är att sörja för att skatteintäkterna är tillräckliga, att dämpa utgiftsökningen och trygga de kommunala tjänsternas finansiella bas. För att detta mål ska nås har finansministeriet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda en totalreform av beskattningen och komma med utvecklingsförslag. Förslagen syftar till att skattesystemet bättre än för närvarande ska stödja en hållbar ekonomisk tillväxt samtidigt som den stöder en hållbar finansiering av den offentliga servicen och förmånerna, med beaktande av de ekologiska hållbarhetskraven.

För att dessa mål ska nås vidtas följande åtgärder:

- Alkoholaccisen höjs.
- För att stödja den kommunala ekonomin höjs de nedre och övre gränserna för fastighetsskatteprocenten.
- Regeringen ökar insatserna för att bekämpa den ekonomiska gråzonen och den ekonomiska brottsligheten. Regeringen utreder utan dröjsmål bl.a. olika möjligheter att förbättra polisens, åklagarämbetets, domstolarnas och skattemyndigheternas handlingsmöjligheter samt möjligheterna att ta i bruk ett s.k. omvänt mervärdesskattesystem i byggbranschen.

Regeringen säkerställer att utgiftspolitikerna också i fortsättningen är ansvarsfull och långsiktig. Vid behov kan man tillfälligt göra avkall på begränsningen i fråga om underskottet i statsfinanserna och målet för det strukturella överskottet enligt regeringsprogrammet, om man samtidigt fattar beslut som stärker den offentliga ekonomins strukturer.

Den fortsatta beredningen av statsandelsreformen

Den arbetsgrupp som bereder statsandelsreformen utarbetar före ramförhandlingarna ett förslag som inkluderar de nödvändiga kalkylerna, där statsandelarna för de olika förvaltningsområdena i enlighet med regeringsprogrammet sammanslås, med de undantag som ramlagen förutsätter. Samtidigt görs de ändringar i grunderna för statsandelarna som detta direkt föranleder. I enlighet med regeringsprogrammet ska i förslaget ingå lösningar på de problem som följer av exceptionellt gles bebyggelse och en stor andel skärgård. I samband med detta tas finansieringsunderstödet enligt prövning in under det sammanslagna statsandelsmomentet, och understödet dimensioneras på ett sätt som beaktar de problem som uppstår i en allt mer försvagad och differentierad kommunalekonomi. Regeringen beslutar i samband med ramförhandlingarna i vilken omfattning och med vilken tidtabell kommunernas statsandelssystem ska utvecklas.

Åtgärder för att förbättra förutsättningarna för ekonomisk tillväxt

Regeringens mål är att samhällsekonomin i Finland så fort som möjligt ska få ett nytt uppsving och komma in på den tidigare målsatta banan för sysselsättningen. När den globala finanskrisen lättar kommer den förbättrade efterfrågan att leda till en ökning av världshandeln och till att uppdämda investeringsbehov bryter fram. För att samhällsekonomin ska fås in på en gynnsam utvecklingsbana krävs det på grund av den globala finanskrisen och dess sannolika konsekvenser att regeringen vidtar nya åtgärder för att stärka och bredda den ekonomiska tillväxtbasen. Förutsättningarna för ekonomisk tillväxt främjas genom att man fäster avseende vid arbetskraftsvolymen, produktivitetens utvecklingen och ökad kompetens samt vid samhällsekonomin yttre konkurrenskraft. Genom rätt inriktade tillväxtinsatser stöder man samtidigt de klimatpolitiska målen för en utsläppssnål ekonomi.

Regeringens tillväxtpolitik grundar sig också i fortsättningen på åtgärder som stärker kunskaperna på alla nivåer från grundskolan till den högre utbildningen samt på satsningar på att ta fram och i allt högre grad utnyttja ny kunskap. En riksomfattande infrastruktur för trafik och datakommunikation samt lockande boende- och arbetsmiljöer är av avgörande betydelse för att detta mål ska kunna nås. De rikliga förnybara naturresurserna i Finland, en hållbar hantering av dem och utvecklandet av modern teknik för utnyttjandet av naturresurser erbjuder en god grund för den kommande återhämtningen.

För att snabba upp användningen av förnybar energi stöds utbudet av energived och investeringar i olika sätt att använda förnybar energi. Regeringen anvisar resurser för att produktifiera och kommersialisera klimat- och energiteknik och få ut den på den internationella marknaden.

Följande åtgärder vidtas för att ta fram kompetens och information och bättre utnyttja dem:

- De offentliga forskningsmedlen ökas (Tekes, universiteten, yrkeshögskolorna, Finlands akademi, forskningens infrastruktur).
- Satsningar görs på att kommersialisera forskningsresultat och utveckla affärskompetensen och internationaliseringsprocesserna.
- För att främja innovationer i små och medelstora företag utreds systemet med skattelättnader i fråga om FoU-utgifter.
- Förutsättningarna för tillväxtföretagande förbättras bl.a. så att man genom skattebehandlingen gör kapitalinvesteringar mer konkurrenskraftiga från och med 2010.
- Åtgärderna för att främja företagets exportverksamhet och internationalisering intensifieras.
- Man utvecklar de sakkunnigtjänster som tillhandahålls företagen inom kreativa branscher och stärker dessa företagares företagarkompetens.
- Utnyttjandet av dataarkiv som har skapats med offentliga medel effektiviseras bl.a. genom att principerna för prissättningen vid utlämnande av uppgifter ses över och genom att de statistiska uppgifternas användbarhet förbättras, dock så att inte dataskyddet äventyras.
- Delegationen för sektorforskning får en ny sammansättning och delegationens uppgifter ses över. Dessutom kartläggs sådan forskning vid forskningsanstalterna som lämpligast kunde bedrivas vid universiteten. Arbetsuppgifterna överförs enligt bedömning från fall till fall i samarbete mellan ministerierna och universiteten. Utvecklandet av en effektbedömning som gäller politikåtgärderna inleds.
- Informationssamhällspolitikerna görs smidigare och produktiviteten inom den offentliga sektorn främjas genom att man i större omfattning än tidigare utnyttjar informationsteknik. Man påskyndar utvecklandet av elektroniska myndighetstjänster och främjar kompatibilitet och användaranpassning hos IT-lösningar.
- Ett projekt startas för att främja utbildningsexport och export av finländsk kompetens och för att skapa företagskluster i branschen. Målet är att kommersiellt utnyttja den internationella intresse och den potential som redan finns samt att utnyttja den höga kunskapsnivån i Finland. Inom ramen för projektet utnyttjas de befintliga företagsstöden och exportkanalerna.
- Forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten utvecklas och ses över utgående från den nationella innovationsstrategin och rekommendationerna i den internationella utvärderingen av innovationssystemet.
- Åtgärderna inom programmet för utveckling av arbetslivet (TYKES) effektiviseras som ett led i innovationssystemet.

När man väljer vilka stimulansåtgärder det senare ska beslutas om ska vid sidan av åtgärder med omedelbara sysselsättningseffekter sådana åtgärder prioriteras som stärker förutsättningarna för hållbar ekonomisk tillväxt på lång sikt.

Beredningen av åtgärder som syftar till bättre samordning inom naturresurspolitiken inleds. Målet är att Finland ska bli ett ledande land när det gäller hållbart och lönsamt utnyttjande av naturresurser och naturmaterial. I utnyttjandet av naturresurserna prioriteras särskilt en ökad användning av inhemsk förnybar energi, mineralutvinning och livsmedelsproduktion där resurser från hela landet tillvaratas. Regeringen utarbetar en livsmedelsstrategi år

2010. Det centrala målet är att trygga den inhemska livsmedelskedjans konkurrenskraft och verksamhetsförutsättningar samt att säkerställa livsmedelsförsörjningen i framtiden.

Vid sidan av dessa omedelbara åtgärder inleder regeringen ett tillväxtprojekt där målet är att utarbeta konkreta politikrekommendationer för hur den ekonomiska tillväxten ska kunna fås att bli snabbare än vad som prognostiserats för 2010-talet och sysselsättningsgraden kunna höjas i hela landet. Inom ramen för projektet ska det göras en särskild bedömning av statens och den offentliga sektorns optimala roll i stärkandet av ekonomin i hela landet i ett läge där den privata sektorns förmåga och vilja att ta risker under flera års tid kan vara svagare än vanligt.

Det finanspolitiska ministerutskottet tillsätter en styrgrupp, som bistås av en forskningsgrupp, med uppgift att utarbeta åtgärdsrekommendationer. Styrgruppen avger regelbundet rapport om sitt arbete till det finanspolitiska ministerutskottet och till ekonomiska rådet. En mellanrapport lämnas senast den 30 september 2009 och en slutrapport jämte åtgärdsrekommendationer senast den 15 februari 2010. Dessutom inleds en sektorsspecifik dialog om tillväxtutsikterna och de tillväxtfrämjande åtgärderna.

Åtgärder som stärker den sociala enhetligheten och förebygger utslagning

Regeringens mål är att leda Finland genom recessionen så välbehållet som möjligt. Därför vidtar man ytterligare åtgärder för att arbetslöshetsperioderna i fråga om både dem som nu blir arbetslösa och dem som redan är arbetslösa inte ska förlängas. Regeringen sporrar dem som är arbetslösa, uppsagda och permitterade att delta i utbildning eller andra åtgärder som främjar deras sysselsättning och arbetsförmåga. Särskild vikt läggs vid unga män som riskerar att bli utslagna. Utkomststödet höjs under den tid en person deltar i aktiva åtgärder genom att man också inom grundskyddet tillämpar ett förhöjt stöd under den aktiva perioden. Stödet ska bara gälla mottagare av arbetsmarknadsstöd och grunddagpenning. Vägran att delta i aktiva åtgärder medför alltid att personen i fråga går miste om denna förmån.

Under de senaste åren har skillnaderna i hälsotillståndet mellan olika befolkningsgrupper ökat i Finland. Särskilt de långtidsarbetslösa behandlas ojämlikt i förhållande till den arbetande befolkningen när det gäller tillgången till hälsovårdstjänster. Genom att utveckla de hälsovårdstjänster och den rehabilitering som riktas till långtidsarbetslösa kan man förebygga utslagning och upprätthålla dessa personers arbetsförmåga. Regeringens mål är att förbättra tillgången till tjänster som förebygger utslagning och minskar skillnaderna i hälsotillståndet. De goda rutiner som man har tagit fram i samband med partnerskapet för utveckling av långtidsarbetslösas hälsovård tas i bruk i hela landet.

Företagare som har försatts i konkurs och överskuldsetta personer måste ges en andra chans. Både företag och privatpersoner bör spurras att i ett så tidigt skede som möjligt söka råd och hjälp med att lösa sina skuldsättningsproblem. Politiken i anslutning till betalningsstörningar och skuldsaneringsprocesserna ses över så att företagare som har gått i konkurs ska kunna återuppta företagareverksamheten eller på nytt komma in på arbetsmarknaden snabbare än vad som är fallet idag. Regeringen anser det vara viktigt att trygga att hela Finland har förutsättningar att utvecklas. Särskild vikt läggs vid att de regioner som har den äldsta befolkningsstrukturen klarar sig. Innovationspolitiken utvidgas så att den omfattar hela landet. Man drar försorg om regionernas infrastruktur och service.

Den information som har samlats in om en socialt hållbar samhällsutveckling (inkl. inkomstskillnader och skillnader i hälsotillståndet, fattigdom och tillgång till välfärdstjänster) bör i större omfattning utnyttjas i beslutsfattandet. I detta syfte bereder social- och hälsovårdsministeriet före utgången av juni 2010 i samarbete med de andra

ministerierna en bedömnings- och beräkningsmodell som avser samhällets sociala hållbarhet. Avsikten är att bedömningen av den sociala hållbarheten ska bli en regelbunden process i likhet med bedömningen av den offentliga ekonomins hållbarhet.

3. Tryggandet av välfärdstjänster

Fokus på revideringen av servicestrukturerna

De strukturomvandlingar som genomförts inom ramen för kommun- och servicestrukturreformerna (Paras) har skapat en grund och en utvecklingspotential för utvecklingen av servicen. Förändringarna i befolkningsstrukturen kommer under de närmaste åren att orsaka stora problem, framför allt i de regioner som drabbats av utflyttning men också i tillväxtcentrumen. Servicestrukturerna ska utvecklas så att alla som bor i Finland har en tillräcklig tillgång till service.

För att målen med Paras-reformen ska kunna nås är det nödvändigt att reformera strukturerna och utveckla servicen. En stor kommunstorlek, kommunsammanslagningar eller grundandet av samarbetsområden förbättrar inte tillgången till tjänster, tjänsternas kvalitet eller deras effektivitet om inte nya sätt att ordna och producera service utvecklas.

Genomförandet av Paras-projektet påskyndas i synnerhet när det gäller reformen av servicestrukturerna i syfte att hejda kostnadsutvecklingen och förbättra produktiviteten:

- Staten säkerställer för sin del de ekonomiska förutsättningarna för servicen när kommunerna bevisligen svarar för att förnya sin service och förbättra produktiviteten.
- I Paras-projektet överförs tyngdpunkten för verksamheten till utvecklandet av servicen samtidigt som reformen av förvaltningsstrukturen fortsätter. I fortsättningen ska kommunerna satsa på att utveckla servicen utifrån nya strukturer och strukturer som omarbetats. Den utvecklingspotential detta medför ska utnyttjas till fullo.
- Reformen fortsätter bl.a. genom att man tar i bruk bästa servicepraxis, utvecklar serviceprocesserna, förnyar arbetsfördelningen, utnyttjar datateknologi, tar i bruk beställar-utförar-modeller och utnyttjar tjänster som produceras av den privata och den tredje sektorn. Dessa åtgärder behövs särskilt i de kommuner som uppfyller kravet på befolkningsunderlag och därför inte har gjort några strukturella reformer och i de kommuner som enligt ramlagen kan avvika från kravet på befolkningsunderlag.
- Användningen av servicesedlar ska främjas med stöd av ny lagstiftning.
- För kommunerna och samkommunerna ställs rikstäckande mål för förbättrandet av produktiviteten med utgångspunkt i de produktivets- och kostnadsberäkningsmätare som utvecklas. Kommunerna och samkommunerna ska göra upp en plan över åtgärder för förbättrande av produktiviteten.
- De tjugo största kommunerna förpliktas att göra upp produktivetsprogram för att utveckla sin service. Programmen följs upp i samarbete mellan kommunerna och staten. Verksamheten inom ramen för produktivetsprogrammen utvärderas och den goda praxis som uppkommer tillämpas även i andra kommuner.

- Staten inleder i samarbete med Kommunförbundet ett s.k. normtalko där man kartlägger och strävar efter att undanröja sådana normer som hindrar en ökad produktivitet och som upprätthåller stela servicestrukturer.
- Bästa servicepraxis främjas effektivt och det utvecklas redskap för att stödja kommunerna och samkommunerna att ta i bruk den. I samarbete med Kommunförbundet förbättras servicekostnadernas jämförbarhet.
- I samband med redogörelsen läggs förslag till åtgärder för stadsregioner fram. Med utgångspunkt utvärderingarna av planerna för stadsregionerna och genomförandet av dessa tar man bl.a. ställning till om tydligare krav bör ställas på kommunerna i stadsregionerna när det gäller markanvändning, boende, trafik och användningen av service över kommungränserna.
- I samband med redogörelsen utvärderas övriga åtgärder med tanke på hur den fortsatta beredningen av reformen ska styras.
- Social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet genomför i samarbete med olika aktörer ett utbildnings- och utvecklingsprojekt som stödjer en verksamhetsreform och förändringsledning inom social- och hälsovården.

Utveckling av servicen inom social- och hälsovårdsväsendet

Den finländska hälso- och sjukvården fungerar i regel bra. Problemet är att hälsoskillnaderna mellan olika befolkningsgrupper ökar och att det råder brist på läkare och tandläkare. Resurser ska därför riktas till förebyggande arbete.

I syfte att säkerställa en jämlik tillgång till service inom social- och hälsovården främjar regeringen programmet Fungerande hälsovårdscentraler. Målet är att skapa starka nationella styrande lösningar för att utveckla fungerande och betjänande hälsovårdscentraler.

Programmet omfattar helheter och reformer som t.ex. ny praxis för att fördela arbetet och ansvaret vid hälsovårdscentralerna, öka tillgången på lättillgänglig service, utnyttja informationstekniken i kundbetjäningen och effektivisera den förebyggande hälso- och sjukvården vid rådgivningsbyråer och hälsovårdscentralernas mottagningar.

Regeringens mål är att minska de psykiska problemen. Primärvårdens förmåga att svara mot de ökande psykiska problemen bör därför stärkas. Funktionsdugligheten hos systemet för mentalvårdstjänster förbättras och reformeras utifrån olika utredningar (t.ex. Psykisk hälsa 2009). Man bör motarbeta det att unga och vuxna slås ut från arbetsmarknaden på grund av mentala problem. Den psykoterapi som Folkpensionsanstalten beviljar enligt prövning ska överföras till de tjänster som kommunerna är skyldiga att ordna. Även andra åtgärder som minskar depressionsrelaterad arbetsförmåga stärks.

Ordnandet av den specialiserade sjukvården reformeras för att stävja kostnadsutvecklingen och säkerställa jämlik service. En nationell arbetsfördelning mellan sjukvårdsdistrikten görs och sjukvårdsdistriktens ansvar i synnerhet för tillgången till läkare inom primärvården skärps.

Servicen vid hälsovårdscentralerna ska fås att fungera bättre, bl.a. genom att den del av läkarnas fortsatta utbildning inom primärvården som genomförs vid hälsovårdscentralerna (9 månader) sker i ett arbetsförhållande med en kommun eller samkommun, och genom att via lagstiftningen stödja ibruktagandet av nya modeller för arbetsfördelning.

De nya möjligheter som ett yrkesövergripande samarbete erbjuder ska utnyttjas och samarbetet mellan undervisnings-, social- och hälsovårdssektorn och Arbetskraftsförvaltningen ska förbättras, bl.a. genom att hindren för informationsutbyte undanröjs.

Ordnandet av rehabiliteringstjänster mellan olika instanser görs klarare, liksom också klientens rätt till service och försörjning under rehabiliteringen.

Regeringen utvecklar ett samarbete med den privata sektorn och privata organisationer för att producera social- och hälsovårdstjänster. Hindren för sann konkurrensutsättning ska undanröjas. Företagande inom omsorgsbranschen ska stödjas. Frivilligorganisationernas verksamhet för att bistå samhällets funktioner ska stödjas.

Förutsättningarna för den vård och omsorg som anhöriga och närstående erbjuder förbättras.

Tillgången till hälso- och sjukvårdsservice ska förbättras så att kommuninvånarna får välja vid vilken hälsovårdscentral eller vilket sjukhus han eller hon får vård och andra hälsovårdstjänster som kommunerna ansvarar för.

Medborgarnas valfrihet i fråga om annan basservice över kommungränserna ökas.

För att öka tillgången till förebyggande tjänster utreds förhållandet mellan sporrar, normstyrning och informationsstyrning.

I syfte att utveckla förebyggande tjänster inom hälso- och sjukvården föreslås följande:

- Kunskaperna om förebyggande arbete förbättras och spridningen av god praxis stöds, bl.a. genom en lag som gäller hälso- och sjukvården.
- Medborgarnas eget ansvar för sin hälsa stöds.
- För att stärka kunskaperna om hälsofrämjande utreds hurdan undervisning yrkeshögskolorna och universiteten ger i utbildningarna inom social- och hälsovårdsbranschen när det gäller hälsofrämjande motion, hälsosam kost och förebyggande missbrukarvård.

I bruktagandet av elektroniska tjänster inom hälso- och sjukvården främjas på följande sätt:

- Tidtabellen för det pågående arbetet med att utveckla datasystem för hälso- och sjukvården fastställs.

4. Ökandet av barns, ungas och familjers välfärd

Utvecklandet av barns och ungas uppväxtmiljö

Största delen av alla finländska barn mår bra och växer upp under positiva förhållanden. Den sociala och mentala utslagningen har dock ökat bland barn och unga under de senaste decennierna. För att förebygga utslagning är det viktigt att stödja familjerna och hjälpa barn och unga långt innan det uppstår behov av sådana tjänster som avhjälper problemen, så som barnskydd.

När det gäller att ingripa mot problem har sektorgränserna utgjort onödiga hinder för samarbete, och yrkesövergripande samarbete har inte kunnat genomföras i tillräcklig utsträckning. Man gör en utredning över hur förvaltningsstrukturerna ska utvecklas så att de på ett övergripande sätt sörjer för de behov som barn och unga har när det gäller uppväxt och välmåga, från den tidiga barndomen till arbetslivet.

För att öka det förebyggandet arbetet för barnfamiljer har regeringen som mål att utvidga användningen av familjecentralsmodellen till hela landet. Barnfamiljernas möjligheter till hemservice förbättras. Genom en förordning som gäller rådgivningsbyråer och skolhälsovård förbättras barns, ungas och deras familjers tillgång till förebyggande service jämlikt i olika delar av landet.

Man utformar också ramar för ett yrkesövergripande myndighetssamarbete på kommunal nivå för att säkerställa att unga inte blir utslagna från utbildningen eller arbetsmarknaden efter grundskolan, och föreskriver en skyldighet för myndigheterna att se till att detta uppfylls för alla under 25 år. Informationsutbyte inom det yrkesövergripande samarbetet främjas.

Man säkerställer en tillräcklig tillgång till morgon- och eftermiddagsverksamhet för små skolelever. Beslut om åtgärder fattas efter det att utredningsmannens förslag varit på remiss. En ökning av skolornas klubbverksamhet för elever i alla åldrar fortsätter inom ramen för det s.k. POP-programmet (programmet för en bättre grundläggande undervisning). Möjligheterna att göra det lättare för barn till föräldrar med låga inkomster att delta i morgon- och eftermiddagsverksamhet och annan hobbyverksamhet utreds.

Ungdomarnas fysiska kondition har försämrats drastiskt under de senaste åren. Regeringens mål är att öka gymnastiken för barn och unga i skolorna och i skolornas samarbetsnätverk, t.ex. genom att utveckla morgon- och eftermiddagsverksamheten och öka aktiviteten på rasterna och stärka förutsättningarna för samhällsaktivitet. Dessutom stöds sådana projekt i kommunerna som, i syfte att främja motion bland barn och unga, förbättrar säkerheten på skolvägen och trivseln på skolgårdarna.

Under 2009 inleds projektet "Liikkuva koulu" (främjande av motion i skolan) inom ramen för vilket motionsrekommendationer för barn i skolåldern delas ut i alla grundskolor. Projektet genomförs som ett samarbete mellan undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och försvarsförvaltningen och det finansieras med tipsmedel.

Vårt skolsystem ska utvecklas så att dess internationellt sett högstående inlärningsresultat stärks ytterligare samtidigt som man i skolorna och i all offentlig verksamhet och i det civila samhällets verksamhet också lägger vikt vid utvecklingen av barns och ungas hela personlighet och deras förmåga att bära ansvar. Valmöjligheterna när det gäller konst- och färdighetsämnen i skolan ökas.

Man säkerställer ett bättre utnyttjande av informations- och kommunikationsteknik i undervisningen så att inlärningsresultaten och skoltrivseln förbättras och tillräckliga informationssamhällsfärdigheter kan garanteras för alla elever oberoende av boningsort.

Effektiva och fungerande lösningar för att sammanjämka arbetslivet och familjelivet utvecklas. En arbetsgrupp tillsätts för att utreda en mer omfattande reform av systemet med föräldraledighet för att stödja föräldraskapet, uppmuntra pappor att ta ut familjeledighet och förbättra ersättningen av de kostnader arbetsgivarna orsakas av föräldraskap.

Man genomför ett försök, där tvister som gäller barns vårdnad, boende eller umgängesrätt ska lösas tillsammans av en psykolog, en tingsdomare och parterna.

För att skapa en trygg mediemiljö för barn och unga utreds möjligheten att grunda ett medieråd i syfte att öka mediefostran i skolorna och främja självregleringen bland dem som producerar video- och internetspel.

Anslagen för ungdomsarbete riktas i högre grad än för närvarande till arbete bland unga invandrare.

Koordineringen av ett barn- och ungdomspolitiskt helhetstänkande och av barn- och ungdomspolitiken stärks i statsförvaltningen och i kommunerna.

5. Invandringspolitik och integration

Regeringens syfte är att stödja sysselsättningen bland invandrare och integrationen av invandrare i det finska samhället. Regeringen effektiviserar åtgärderna mot rasism, utredningen av rasistiska brott och övervakningen av olagliga arbetsvillkor och förbinder sig till nolltolerans i dessa frågor.

I samband med ramförhandlingarna fattar regeringen beslut om ett flerårigt åtgärdsprogram som syftar till att snabbt sysselsätta invandrare samt om en avsiktsförklaring för huvudstadsregionen. I programmet beaktas det ökade behovet av att stärka tjänsterna för invandrare, särskilt i de stora städerna.

Rekrytering från EU-länderna ska utnyttjas i allt högre grad, och detta gäller även för de branscher på arbetsmarknaden som lider brist på arbetskraft. När det gäller arbetsrelaterad invandring riktas resurserna, efter att behovet av arbetskraft utvärderats med beaktande av ändringen i befolkningens åldersstruktur, till enskilda lämpliga ursprungsländer.

Den arbetsrelaterade invandringen ska ske med beaktande av ursprungslandets egna mål och så att förmedlingsorganisationernas verksamhet kan övervakas.

Regeringen vidtar åtgärder som uppmuntrar sådana medborgare från andra länder som studerat i Finland på högskolenivå och blivit utexaminerade här att stanna i Finland för att arbeta. Medborgarskapslagen ska ändras så att hälften av den totala studietiden i Finland kan beaktas vid beräkningen av den boendetid som krävs för att få medborgarskap.

Utvecklande av asylpolitiken

Regeringen utvecklar Finlands asylpolitik utifrån internationella fördrag och EU-lagstiftningen. Regeringen förenhetligar riktlinjerna och praxis för Finlands asylpolitik så att de i stort sett överensstämmer med de övriga nordiska länderna i syfte att minska antalet ogrundade asylsökningar. En utredning över asylpolitiken utarbetas under våren 2009 och utifrån den godkänns de åtgärder som behövs år 2009.

Förberedelserna för att sluta avtal om återtagande med Afghanistan och Irak fortsätter. Regeringen arbetar aktivt för att EU:s asylpolitik ska förenhetligas och förutsätter att samtliga medlemsländer tillämpar samma minimibestämmelser.

Regeringen bereder sig på att en viss tid öka resurserna för att förkorta köerna när det gäller asylutredningar. Dessutom effektiviseras åldersbestämningen av de sökande samtidigt som språktesterna utökas.

6. Övriga teman

Mögelproblem i byggnader

Den dåliga kvaliteten på inomhusluften i byggnader är ett av de allvarligaste miljöhälsoproblemen i vårt land. Fukt- och mögelskador är en av de största orsakerna till dålig inomhusluft. Detta leder i sin tur till avsevärda olägenheter för hälsan och stora samhällsekonomiska utgifter. I varannan byggnad finns det tecken på för mycket fukt. I ca 15—20 procent av byggnaderna är möglet ett hot mot användarnas hälsa. Problemet gäller alla typer av byggnader, oavsett användningsändamål och ägarunderlag.

Regeringen påbörjar under miljöministeriets ledning ett femårigt, riksomfattande åtgärdsprogram mot fukt och mögel. Syftet med åtgärdsprogrammet är att systematiskt minska folkhälsoriskerna och de samhällsekonomiska förluster som fukt- och mögelproblemen orsakar, och att förebygga uppkomsten av nya fuktskador vid ny- och ombyggnad.

Intelligent trafik

År 2009 ska en strategi och en verkställighetsplan för intelligent trafik utarbetas.

Kvalitetssäkring i lagberedningen

I syfte att förbättra kvaliteten på författningsberedningen har regeringen beslutat att vidta följande åtgärder för att utveckla lagberedningen och lagarnas kvalitet:

- Nya lösningar på personalresursfrågorna utvecklas, t.ex. statsrådets lagberedarpool.
- Utvecklandet av författningsberedningen och uppföljningen av detta organiseras och noteras i resultatavtalen för alla ministerier.
- Genomförandet av RP-listan noteras i ministeriernas resultatavtal.
- Uppföljningen av författningsberedningen tas regelbundet upp vid kanslichefernas möten.
- Statsrådet utfärdar ett principbeslut om hörandeförfarandet.
- Konsekvensbedömningar som gäller människor (t.ex. barn, människor med olika bakgrund och olika åldersgrupper) förenhetligas.
- Alternativen när det gäller författningsspråkvård utreds.

Bedömning av de språkliga konsekvenserna

Man sörjer för att en bedömning av de språkliga konsekvenserna görs i samband med förvaltningsreformer och lagprojekt för att utreda om service verkligen kan garanteras på båda nationalspråken.